

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER

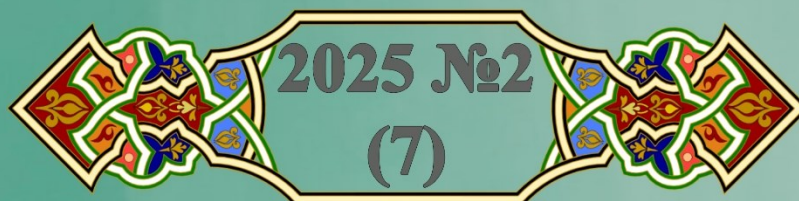
p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

SAMARQAND – 2025

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

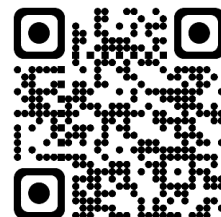
XALQARO ILMIY JURNALI

“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC
JOURNAL

ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>

SAMARQAND – 2025

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:

Bosh muharrir o‘rinbosari:

Juliboy ELTAZAROV

f.f.d., professor (O‘zbekiston)

Roxila RUZMANOVA

f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor,
Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti rektori (O‘zbekiston);

Hakim XUSHVAQTOV – f-m.f.d., professor,
Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar
bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston);

Akmal AHATOV – t.f.d., professor,
Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha
prorektori (O‘zbekiston);

Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Suyun KARIMOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Musa YULDASHEV – f.f.n., professor
(O‘zbekiston);

Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., professor
(O‘zbekiston);

Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Hotam UMUROV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Mardon BOLTAYEV – dotsent (O‘zbekiston);

Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya);

Abdusalam ARVAS – f.f.d., professor (Turkiya);

Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya);

Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya);

Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH);

Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya);

Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya);

Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon);

Emrah YILMAZ – Phd, dotsent (Turkiya);

Foziljon SHUKUROV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Shahnoza XUSHMURODOVA – DSc, professor
(O‘zbekiston);

Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Feruza JUMANIYAZOVA – Phd, dotsent
(O‘zbekiston);

Istoda RASULOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Feruza MANUKYAN – Phd (O‘zbekiston);

Mas’ul muharrir: **PhD, dotsent Zokir
BAYNAZAROV** (O‘zbekiston);

Texnik xodim: **Raxmatulla SHOKIROV**
(O‘zbekiston).

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:

Жулибой ЭЛТАЗАРОВ
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Рохила РУЗМАНОВА
к.ф.н., доцент (Узбекистан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор,
ректор Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.-м.н., профессор,
проректор по научной работе и инновациям
Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор,
проректор по международному
сотрудничеству Самаркандского
государственного университета имени
Ш.Рашидова (Узбекистан);

Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент
(Узбекистан);

Афтондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Хотам УМУРОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мардон БОЛТАЕВ – доцент (Узбекистан);

Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);

Абдуселам АРВАС – д.ф.н., профессор (Турция);

Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);

Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор
(Турция);

Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор
(США);

Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор
(Азербайджан).

Эмрах ЙИЛМАЗ – PhD, доцент (Турция);

Фозилжон ШУКУРОВ – PhD, доцент
(Узбекистан);

Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент
(Узбекистан);

Шахноза ХУШМУРОДОВА – DSc, профессор
(Узбекистан);

Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Феруза ДЖУМАНИЯЗОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Истода РАСУЛОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Феруза МАНУКЯН – Phd (Узбекистан);

Ответственный редактор: PhD, доцент **Зокир
БАЙНАЗАРОВ** (Узбекистан)

Технический персонал: **Рахматулла ШОКИРОВ**
(Узбекистан)

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:/ Deputy Chief Editor:

Baş Editör:/ Baş Editör Yardımcısı:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Uzbekistan)

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Özbekistan)

Ass. Prof. Dr. Rokhila RUZMANOVA (Uzbekistan)

Doç. Dr. Rohila RUZMANOVA (Özbekistan)

EDITORIAL TEAM:/ BİLİM KURULU:

Prof. Dr. Rustam KHALMURADOV – Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Hakim KHUSHVAKTOV – Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Akmal AKHATOV – Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Muslihiddin MUKHIDDINOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Ibodulla MIRZAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Shukhrat SIROJIDDINOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Suyun KARIMOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Murodkasim ABDIEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Azamat PARDAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Musa YULDASHEV (Uzbekistan);

Ass. Prof. Dr. Dilfuza DJURAKULOVA (Uzbekistan);

Prof. Dr. Aftondil ERKINOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Kasimjon SODIKOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Khotam UMUROV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. Mardon BOLTAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Ali AKAR (Turkey);

Prof. Dr. Abdusalam ARVAS (Turkey);

Prof. Dr. Funda TOPRAK (Turkey);

Prof. Dr. Musa Shamil YUKSEL (Turkey);

Prof. Dr. Temur KOJAOGU (USA);

Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Turkey);

Prof. Dr. Varis CHAKAN (Turkey);

Prof. Dr. Almaz ULVI (Azerbaijan);

Ass. Prof. PhD. Emrah YILMAZ (Turkey);

Ass. Prof. PhD. Foziljon SHUKUROV (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Dilshod KHURSANOV (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Shakhnoza KHUSHMURODOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Dinara ISLAMOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Feruza JUMANIYAZOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Istoda RASULOVA (Uzbekistan);

PhD. Feruza MANUKYAN (Uzbekistan);

Managing editor: *Ass. Prof. PhD. Zokir BAYNAZAROV* (Uzbekistan)

Technical staff: **Rakhmatulla SHOKIROV** (Uzbekistan)

Prof. Dr. Rustam HALMURADOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);

Prof. Dr. Hakim HUŞVAKTOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Prof. Dr. Akmal AHATOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Prof. Dr. Muslihiddin MUHİDDİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. İbodulla MİRZAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Şuhrat SİROCİDDİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Suyun KARİMOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Murodkasim ABDİYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Azamat PARDAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Musa YULDAŞEV (Özbekistan);

Doç. Dr. Dilfuza CURAKULOVA (Özbekistan);

Prof. Dr. Aftondil ERKİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Kasimcon SODİKOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Hotam UMUROV (Özbekistan);

Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Mardon BOLTAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Ali AKAR (Türkiye);

Prof. Dr. Abdusalem ARVAS (Türkiye);

Prof. Dr. Funda TOPRAK (Türkiye);

Prof. Dr. Musa Şamil YÜKSEL (Türkiye);

Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU (ABD);

Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Türkiye);

Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Türkiye);

Prof. Dr. Almaz ÜLVİ (Azerbaycan);

Doç. Dr. Emrah YILMAZ (Türkiye);

Doç. Dr. Fozilcon ŞUKUROV (Özbekistan);

Doç. Dr. Dilşod HURSAVOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Şahnoza HUŞMURODOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Dinara İSLAMOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Feruza CUMANIYAZOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Istoda RASULOVA (Özbekistan);

Dr. Feruza MANUKYAN (Özbekistan);

Sorumlu Editör: *Doç., Dr. Zokir BAYNAZAROV* (Özbekistan)

Teknik Personel: **Rahmatullah ŞOKİROV** (Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ

TURKIY TILLAR VA ADABIYOT TADQIQOTLARI TARIXI

Muhabbat KURBANOVA, Sevara RAHMATOVA

SHE’RIYATDA TIL BIRLIKLARI TAKRORI VA KONNOTATSIYA 8

Saparbek MIRZABAEV

QARAQALPAQ ESSE TEKSTLERINDE TENEWLERDİN STILLIK ÖZGESHELIKLERI.. 16

Faruk TOPRAK

SEMERKAND ÜZERİNE SÖYLENMİŞ BAZI ARAPÇA ŞİİRLER..... 24

Rohila RUZMANOVA

TÜRKÇENİN OKUTULMASIYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER 32

Emrah YILMAZ

1926’DAN 2026’YA TÜRKOLOJİ’NİN ASIRLIK İRADESİ..... 38

SHOKIROV Raxmatulla, TOXIROVA Sarvinoz

SADRIDDIN AYNİY VA TURKIY ADABIYOT: MA’RIFATPARVARLIK VA UYG‘UNLIK-
NING MADANIY KO‘PRIGI 53

ESHMAMATOVA Mahliyo

TURKIY TILLAR PARALLEL KORPUSINI YARATISHDA TIL VA NUTQ BIRLIKLARI
TADQIQI..... 65

Dilorom MUMINOVA

TURKIY ADABIYOTDA G‘AZAL JANRI RIVOJIDA NOMALARNING O‘RNI..... 73

XUSHBOQOV Qobilbek

SHAFOAT RAHMATULLO TERMIZIY SHE’RIYATIDA FONETIK TAKRORLAR 79

DUSMURATOV Qahramon

IQBOL MIRZONING “BONU” ROMANIDA BADIY PSIXOLOGIZM TALQINI 87

BOYMIRZAYEV Akbarali, NAZIROV Salimbek

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI BARQAROR BIRIKMALARNING PARALLEL
LUG‘ATINI TUZISH MASALALARI 92

ATABAYEVA Guljahon

HAYKU JANRI VA UNING O‘ZBEK ADABIYOTIGA TA’SIRI 98

ERNAZAROV Rahmon, MAVLONOV Ahmadjon

OQ VA QORA LEKSEMASI TAHLILI 105

ЧОРИЕВ Баходир

ВОКАТИВНЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ КАК СРЕДСТВО ВЫРАЖЕНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНЫХ
СОСТОЯНИЙ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ А.П. ЧЕХОВА И А. КАХХАРА..... 112

DJUMAMURATOV Kuanishbay

FRAZEOLOGIK BIRLIK LARNING TURLI TIZIMLI TILLARDA NAMOYON BO‘LISHI-
NING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI 116

MUXAMMADIYEV Nodir

QASHQADARYO SHEVASIGA XOS O‘ZLASHMALAR TAHLILI 122

Zokir BAYNAZAROV, Zarifa XUSANOVA

TINISH BELGILAR TARIXI VA ULARNING YOZMA MATNLARDA QO‘LLANILISH
XUSUSIYATLARI..... 126

TURKIY XALQLARNING IJTIMOY-MADANIY ALOQALARI TARIXI

Rustam BERDIYEV

MARKAZIY OSIYODA KIDAN VA QORAXITOYLAR DAVRI TARIXIDAN 141

Normahammad XOLMATOV, Zarifa XOLMATOVA, Rufat KARIMOV

ISHLAB CHIQARISH IQTISODIYOTINING ILK KURTAKLARI (ZARAFSHON VOHASI)
..... 149

Odil ERGASHEV

O‘ZBEKISTONNING TOSH DAVRI USTAXONALARI 157

Mirolim BERDIQULOV

JANUBIY O‘ZBEKISTON TO‘DA-1 NEOLIT DAVRI MAKONI..... 163

Sunnatillo RASHIDOV

KARMANA HUDUDINING ARXEOLOGIK JIHATDAN O‘RGANILISHI 170

Ulug‘bek UMAROV

TAQINCHOQLAR - IJTIMOY TENGSIZLIK KO‘RSATKICHI 177

Saydazim AMONOV

KESH VOHASINING O‘RTA ASRLAR RUSTOQLARI 183

Anvar UMAROV

TURKMANLARNING JOYLASHISHI TARIXI (ZARAFSHON VODIYSI MISOLIDA).... 188

AZIZ MUSHTARIY!

Bu sonda turkologiya, tarix, tilshunoslik va adabiyot sohalaridagi original tadqiqotlar o‘rin olgan. She‘riyatdagi til birliklarining takrori va ma‘nodoshligi, Samarqand haqidagi arab she‘rlari va tinish belgilarining tarixiy rivojlanishi tadqiq qilinadi; turkiy ta‘lim va til ta‘limiga oid tanqidiy qarashlar, turkologiya fanining 1926-2026 yillardagi asriy iroda va taraqqiyot jarayoni o‘quvchilarimiz e‘tiboriga havola etiladi. Sadreddin Ayniyning adabiyotdagi o‘rni kabi mavzular muhokama qilinadi. Nomalarning g‘azal janridagi o‘rni, Shafaoat Rahmatulloh Termiziyning fonetik takrorlari, Iqbol Mirzoning “Bonu” romanining ko‘p tarmoqli talqinlari ham o‘quvchiga taqdim etilgan. Bundan tashqari, turk shevalarining parallel korpus tadqiqotlari, ingliz va o‘zbek tillaridagi barqaror birikmalarning parallel lug‘ati, hayku janrining o‘zbek adabiyotiga ta‘siri baholanadi. Tarix va arxeologiya sohasida Kiden va Qoraxitoy tarixi, ishlab chiqarish xo‘jaligining dastlabki bosqichlari, O‘zbekistondagi tosh davri ustaxonasi, Karmanadagi arxeologik tadqiqotlar, Kesh vohasining o‘rta asr xarobalari va turkmanlarning manzilgohlari tarixiga oid yangi topilmalar o‘rtoqlashmoqda. Jurnalimizning ushbu sonidagi tadqiqotlar turkologiya va unga aloqador fanlar bo‘yicha yangi izlanishlarga ilhom beradi, degan umiddamiz...

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

This issue includes original research in the fields of Turkology, history, linguistics and literature. While the repetition and connotation of language units in poetry, Arabic poems on Samarkand and the historical development of punctuation marks are examined; critical views on the teaching of Turkish and language education, and the century-long will and development process in the field of Turkology from 1926 to 2026 are presented to the attention of our readers. Topics such as the place of Sadreddin Ayni in literature are discussed. The role of nomes in the ghazal genre, the phonetic repetitions of Shafaoat Rahmetullah Termizi and multidisciplinary interpretations of Iqbol Mirzo's novel "Bonu" are also presented to the reader. In addition, parallel corpus studies of Turkish dialects, a parallel dictionary of permanent elements in English and Uzbek languages, and the effects of the Haiku genre in Uzbek literature are evaluated. In the field of history and archaeology, new findings are shared on the history of Kiden and Karahitay, the early stages of production economy, the stone age workshop in Uzbekistan, the archaeological research in Karmana, the medieval ruins of the Kesh oasis and the settlement history of the Turkmens. We hope that the studies in this issue of our journal will inspire new research in Turkology and related disciplines...

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Bu sayımızda, Türkoloji, tarih, dil bilimi ve edebiyat alanlarında özgün araştırmalar yer almaktadır. Şiirde dil birimlerinin tekrarı ve çağırışımı, Semerkant üzerine Arapça şiirler ve noktalama işaretlerinin tarihi gelişimi incelenirken; Türkçenin okutulması ve dil eğitimine ilişkin eleştirisel görüşler ile 1926'dan 2026'ya uzanan Türkoloji alanındaki asırlık irade ve gelişim süreci okuyucularımızın ilgisine sunulmaktadır. Sadreddin Ayni'nin edebiyattaki yeri gibi konular ele alınmaktadır. Gazel türünde namelerin rolü, Şafaoat Rahmetullah Termizi'nin fonetik tekrarları ve Iqbol Mirzo'nun "Bonu" romanına yönelik multidisipliner yorumlar da okuyucuya sunulmaktadır. Ayrıca, Türk lehçelerinin paralel korpus çalışmaları, İngiliz ve Özbek dillerindeki daimi unsurların paralel sözlüğü ile Özbek edebiyatında Haiku türünün etkileri değerlendirilmiştir. Tarih ve arkeoloji alanında ise Kiden ve Karahitaylılar tarihi, üretim iktisadının ilk aşamaları, Özbekistan'daki taş devri atölyesi, Karmana arkeolojik araştırmaları, Keş vahasının Orta Çağ kalıntıları ve Türkmenlerin yerleşim tarihi üzerine yeni bulgular paylaşılmaktadır. Dergimizin bu sayısında yer alan çalışmaların, Türkoloji ve ilgili disiplinlerde yeni araştırmalara ilham kaynağı olmasını temenni ederiz...

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

В этом выпуске представлены оригинальные исследования в области тюркологии, истории, лингвистики и литературы. В данном номере рассматриваются повтор и синонимия языковых единиц, исследуются арабские стихи о Самарканде и историческое развитие знаков препинания; вниманию наших читателей представлены критические взгляды на преподавание турецкого языка и языковое образование, а также вековой процесс развития в области тюркологии с 1926 по 2026 год. Обсуждаются такие темы, как место Садреддина Айна в литературе. Рассмотрены роль наме в развитии жанра газель, фонетические повторы Шафоата Рахметуллы Термизи и всесторонние интерпретации романа Икбола Мирзо «Бону». Также оцениваются параллельные корпусные исследования турецких диалектов, параллельный словарь устойчивых словосочетаний в английском и узбекском языках и влияние жанра хайку на узбекскую литературу. В области истории и археологии авторы делятся новыми открытиями по истории Кидена и Каракитая, исследованиями ранних этапов производительной экономики, мастерской палеолита в Узбекистане, археологическими исследованиями в Кармане, находками средневековых руин оазиса Кеш и истории поселений туркмен. Мы очень надеемся, что включённые в данный выпуск журнала исследования вдохновят вас на новые изыскания в тюркологии и смежных дисциплинах...

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИИ

TURKIY ADABIYOTDA G‘AZAL JANRI RIVOJIDA NOMALARNING O‘RNI

Dilorom MUMINOVA,

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti mumtoz adabiyot tarixi kafedrası
dotsenti, (PhD) (Samarqand, O‘zbekiston)

E-mail: muminovadilya86@gmail.com

 ORCID: 0000-0001-8011-7791

 DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15761303>

Annotatsiya: Mumtoz adabiyotimizda keng tarqalgan va sermahsul ijod qilingan janrlardan biri bu noma janri bo‘lib, noma tarkibida ishqiy mavzu doirasida turli xil obrazlar talqinida ishqiy fikr va g‘oyalar ochib berilgan. Bu esa keyingi davrda ijodkorlar e‘tiborini tortib alohida janr sifatida ijod qilish an‘anasi yuzaga kelishiga sabab bo‘ldi. Turkiy adabiyotda noma janri fors-tojik adabiyoti ta‘sirida yuzaga kelgan bo‘lib, Xorazmiyning “Muhabbatnoma” asarida ham bir necha g‘azallar mavjudligini kuzatish mumkin. G‘azal janri haqida to‘xtalar ekanmiz avvalambor g‘azalning ilk ko‘rinishlari haqida fikr bildiradigan bo‘lsak, X asrda Ro‘dakiy va uning zamondoshlari ijodida yuzaga kelganligini kuzatish mumkin. Bu davrda g‘azal janrining takomili yo‘lida ilk qadamlar tashlandi. Keyingi davrda esa fors-tojik g‘azaliyoti ta‘sirida o‘zbek tilida ilk g‘azallar yaratgan ijodkor Xorazmiydir. Bundan tashqari Hofiz Sheroziyning g‘azalnavislik mahoratini chuqur o‘zlashtirgan Xorazmiy o‘z ijodiy faoliyatida uning bu boradagi an‘analarini izchil davom ettirdi. Xorazmiyning “Muhabbatnoma”si ikki tilda yozilganligi, “Ochunda porsiy daftarlari bor”ligi shoirning har ikki til adabiyotini yaxshi bilishi hamda “Muhabbatnoma”ni yozgunga qadar katta ijodiy maktabni o‘taganligini dalillaydi.

Kalit so‘zlar: *Fors-tojik adabiyoti, turkiy adabiyot, janr, noma, g‘azal, obraz, ma‘shuqa, oshiq, masnaviy.*

РОЛЬ НАМЕ В РАЗВИТИИ ЖАНРА ГАЗЕЛИ В ТУРЕЦКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Аннотация: Одним из самых распространенных и продуктивных жанров в отечественной классической литературе является жанр наме, в котором романтические мысли и идеи раскрываются в интерпретации различных образов в рамках романтической темы. Это привлекло внимание писателей в более поздний период и привело к возникновению традиции создания как отдельного жанра. Жанр наме в тюркской литературе возник под влиянием персидско-таджикской литературы, и можно заметить, что несколько газелей присутствуют в «Мухаббат-наме» Хорезми. Говоря о жанре газели, прежде всего, если комментировать первые проявления газели, можно заметить, что она появилась в творчестве Рудаки и его современников в X веке. В этот период были сделаны первые шаги в направлении совершенствования жанра газели. В более поздний период создателем, создавшим первые газели на узбекском языке под влиянием персидско-таджикских газелей, был Хорезм. Кроме того, Хорезми, глубоко овладевший навыками газелистского письма Хафиза Ширази, последовательно продолжил его традиции в этой области в своем творчестве. Тот факт, что «Мухаббатнаме» Хорезми было написано на двух языках, а «Очунда персидский daftarlari bor» доказывает, что поэт был хорошо сведущ в литературе обоих языков и прошел большую творческую школу до написания «Мухаббатнаме».

Ключевые слова: *Персидско-таджикская литература, турецкая литература, жанр, нома, газель, образ, любовница, возлюбленный, маснави.*

THE ROLE OF NAMES IN THE DEVELOPMENT OF THE GHAZAL GENRE IN TURKISH LITERATURE

Abstract: One of the most widespread and productive genres in our classical literature is the noma genre, in which romantic thoughts and ideas are revealed in the interpretation of various images within the framework of a romantic theme. This attracted the attention of creators in the later period and led to the emergence of a tradition of creating as a separate genre. The noma genre in Turkic literature emerged under the influence of Persian-Tajik literature, and it is evident that several ghazals are present in Khorezm's "Muhabbatnoma." Speaking about the ghazal genre, first of all, if we comment on the first manifestations of the ghazal, we can observe that it appeared in the work of Rudaki and his contemporaries in the 10th century. During this period, the first steps were taken toward improving the ghazal genre. In the later period, the creator of the first ghazals in the Uzbek language, influenced by Persian-Tajik ghazals, was Khorezm. In addition, Khorezmi, who deeply mastered the ghazal writing skills of Hafiz Shirazi, consistently continued his traditions in this field in his creative work. The fact that Khorezmi's "Muhabbatnama" was written in two languages, and "Ochunda Persian daftarlari bor" proves that the poet was well versed in the literature of both languages and had undergone a great creative school before writing "Muhabbatnama."

Key words: *Persian-Tajik literature, Turkish literature, genre, noma, ghazal, image, mistress, lover, masnavi.*

Kirish. Jahon adabiyotshunosligida lirik janrlarning paydo bo'lishi, shakllanishi va taraqqiy etishida boshqa janrlarning ta'siri masalasi hamda janrlararo munosabatlarni tadqiq etish borasida ilmiy ishlar amalga oshirilmoqda. Natijada janrlar tasnifi va tavsifi takomillashib, adabiy an'analarning paydo bo'lishi va taraqqiy etishi, lirik qahramon meni, muallif poetik olami kabi bir qator masalalarning yoritilishiga erishilmoqda. Adabiyotdagi ayrim janrlar ijtimoiy taraqqiyotning muayyan bosqichlari asosida shakllanadi. G'azal janrining ravnaqi ham ana shu jihatlariga amal qiladi. Mumtoz adabiyotimizda g'azalni bir necha bosqichda ko'rishimiz mumkin:

1. XIV asr va XV asrning I yarmi o'zbek g'azaliyoti bosqichi.
2. XV asrning II yarmi va XVI asr o'zbek g'azaliyoti bosqichi.
3. XVII asr va XIX asrning o'rtalari o'zbek g'azaliyoti bosqichi
4. XIX asrning II yarmi va XX asr boshlari o'zbek g'azaliyoti bosqichi.

Bosqichlar miqyosida ijod qilgan g'azalnavislar o'zbek adabiyotining shakllanishi va ravoj topishi bilan bog'liqdir. XIV asr va XV asrning I yarmi o'zbek g'azaliyot bosqichida inson va unga muhabbat g'oyasi yetakchilik qiladi. Bu hodisa g'azalnavis ijodkorlardan Xorazmiy, Atoyi, Sakkokiy, Lutfiy va Gadoiylar ijodida o'z isbotini topgan. Shulardan Xorazmiyning "Muhabbatnoma"sida keltirilgan g'azallaridan birida:

Yarotqonkim tan ichra jon yarotti,
Seni ko'rkliklar uzra xon yarotti.
Quyosh yanglig' yuzungizni yorutti,
Falaktek bizni sargardon yarotti.
Xaloyiq qiblasi bo'ldi jamoling,
O'shal kunkim seni yazdon yarotti.
Tulun oy ta'biya sarv uzra qildi,

Oy ichra g‘unchai xandon yarotti.
Jamolingni jahonga jilva qildi,
Meni ul surata hayron yarotti.
Eshitting ersa Yusufning jamolin,
Sen oyni bo‘yla benuqson yarotti.
Zihi qodir kim ul bir qatra suni,
Muhabbat gavharig‘ga kon yarotti¹.

deya insonga nisbatan muhabbat, ulug‘lash va maqtoiv g‘oyalari keltirilgan. Bu muhabbat mahbubaga, haqiqiy dunyoga va haqiqiy dunyo go‘zalligiga bo‘lgan muhabbat bayonidir. Bu davr o‘zbek g‘azaliyotida asosan oshiq, ma‘shuqa va raqib obrazlariga ko‘proq urg‘u berilgan. Oshiq ko‘pincha Farhod, Majnun va Vomiq kabi afsonaviy shaxslarga qiyoslangan. Farhod, Majnun va Vomiq chin insoniy muhabbat, sadoqat timsoli edi. Keyinchalik esa bu qahramonlarni talmeh sifatida boshqa asarlarda ham qo‘llash urf bo‘ldi. Shuningdek, cheksiz go‘zallik sohibi sifatida ma‘shuqa jamolini gullarga, quyosh nurlariga, hayotbaxshlikda Iso nafasiga va shunga o‘xshash go‘zal o‘xshatishlarga murojaat qilingan. Bunday o‘xshatishlarni Xorazmiy ijodida ko‘rish mumkin:

Jahonning fitnasi usruk ko‘zungda,
Ayon Iso dami shirin so‘zungda.
Kishining poklarg‘a ko‘ngli tortar,
Husn xud pok domanliqtin ortar.
Agar ko‘rsa seni ham lola so‘lg‘ay,
Seningdek gul magar ujmohda bo‘lg‘ay².

Haqiqatda ushbu misralarga e‘tibor beradigan bo‘lsak, g‘azalda ma‘shuqa oshiq tomonidan juda nozik va go‘zal o‘xshatishlar orqali mohirona tarzda ta‘riflab o‘tilgan. Bunda ma‘shuqaning ko‘zini fitna, ya‘ni aldoqchidek u yondan bu yonga qochishi, so‘zlari Iso nafasidek, jon baxsh etuvchiligi, uning go‘zalligidan hattoki lola ham xijolat bo‘lib so‘lishi kabi o‘xshatishlar oshiq tomonidan aytilgan. Bu kabi o‘xshatishlarni boshqa g‘azalnavis ijodkorlar ijodida ham ko‘rish mumkin. Xususan, Mavlono Qozi Muhsinning g‘azalida quyidagicha:

Sevdugum ban odamiylar jonidur,
Qamu xublar xubining sultonidur.
Kechti Layli, kechti Shirin xublig‘i,
Ushbu kun mening shahum davronidur.
Bandasidur bo‘yining sarvu chinor,
Oyu gunash yuzining hayronidur.
Yangog‘i sayrulara olma sotar,
Dudog‘i dardiylarning darmonidur.
Ne yangoqkim mot etar toza guli,
Ne dudoqkim misriy shakar konidur.
Engaki zindonini tushgan asir,
Ulki bukun Yusufi Kan‘onidur.
Qoshi, ko‘za aldanursan doiylar,
Muhsinung tafarruji rahmonidur³.

¹ Муборак мактублар. Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти. – Тошкент: 1987. 12-13 бет.

² Shu kitob, 33-bet.

³ О.Носиров, С.Жамолов, М.Зиёвиддинов. Ўзбек классик шеърляти жанрляри. – Т.: Ўқитувчи, 1979. 27-бет.

Gʻazalda faqat birgina gʻoya ilgari surilgan, yaʼni maʼshuqa taʼrifi berib oʻtilgan boʻlib, bunda sevikli yorining boʻyi sarv-u chinor bandasi, oy va quyoshni hayron etgan yuzi, olmadek yanogʻi, Misr shakaridek dudogʻi va shu kabi goʻzal oʻxshatishlar keltirib oʻtilgan. Gʻazallarda oʻxshatishlardan foydalanilgan boʻlib, asosan bunday taʼriflar bilan nomalarda oshiq oʻz maʼshuqasini batafsil taʼriflab oʻtgan. Shuningdek, Xoʻjandiyning “Latofatnoma” asarida ham yuqoridagi oʻxshatishlarga xos chizgilar oʻz aksini topgan:

Ayo, qaddi sanubar, chehrasi gul,
Xati rayhon mengizlik zulfi sunbul.
Aliftek toʻgʻri boʻyliq qoshlari nun,
Jahon Laylilari husnunggʻa Majnun.
Tor ogʻzing mimu fatton koʻzlaring sod,
Jahonda siz bikin yoʻq odamizod.
Hiloltek chehrangizdin koʻk uza badr,
Yuzung kunduzu zulfung laylatulqadr.
Pari paykar nigori sarvqomat,
Jamolingdin jahon ichra qiyomat¹.

deya oshiq tomonidan maʼshuqasining taʼrifi keltiriladi. Bu kabi oʻxshatishlar anʼana tarzida keyingi davr ijodkorlari asarlarida ham saqlanib qolgan boʻlib, mumtoz adabiyotimizning boshqa janrlarida ham keng qoʻllash urf boʻldi. Gʻazallarda asosan oshiq maʼshuqasini taʼriflagan, maʼshuqasining goʻzalliklarini ochib bergan. Xorazmiy gʻazallar orqali nomada berilgan gʻoyani davom ettirgan holda maʼshuqasining taʼrifini qisqa va mazmunli yoritishga harakat qiladi. Asarda gʻazalning oʻz oʻrni bor, biroq Xorazmiy gʻazal janridan foydalanish bilan chegaralanib qolmasdan, masnaviy janrida ham mazmunli ijod qilgan. Masnaviyni kuzatadigan boʻlsak, unda gʻazalga murojaat etganligi haqida toʻxtalib oʻtadi. Buni quyidagi misralar ham isbotlaydi:

Yana fursat bila boʻldum mahalni,
Oʻqudum xizmatinda bu gʻazalni².

Xorazmiy “Muhabbatnoma” asarida “Avval koʻrishgonin aytur” (1ta), “Bayoni voqiin aytur” (3 ta), “Uchinchi nomasin aytur” (1 ta), “Oʻn birinchi nomasin aytur” (1 ta) kabi sarlavhalar ostida gʻazallar berib oʻtgan. Asarda jami 6 ta gʻazal mavjud boʻlib, shundan 4 tasi (2,3,4,5) oʻzbek tilida, 2 tasi (1,6) fors-tojik tilida bitilgan. Yusuf Amiriyning “Dahnoma” asariga eʼtibor qaratadigan boʻlsak, unda Xorazmiy “Muhabbatnoma”sining yozilish uslubi takrorlangan. Shunday boʻlsa ham, asar tili soddaligi va syujeti mukammalligi bilan ajralib turadi. “Dahnoma” asosini maʼshuqa va oshiqning bir-biriga yoʻllagan nomalari tashkil etadi. Asarda faqatgina oshiq va maʼshuqa oʻrtasidagi yozishmalardan tashqari, anʼanaviy tarzda keltirilgan gʻazallar mavjud. Keltirilgan gʻazallar janr talablariga toʻla javob bera olishi bilan ahamiyatlidir. Yusuf Amiriyning “Dahnoma”sida oshiq va maʼshuqa oʻrtasidagi maktublar, yaʼni yozishmalardan keyin nomalarning ravon va taʼsirli boʻlishi uchun jami 10 ta gʻazal keltirilgan. Yusuf Amiriyning “Dahnoma”sida noma sarlavhasi fors-tojik tilida yozilgan boʻlsa ham, sarlavha ostida keltirilgan oshiq va maʼshuqaning yozishmalari va gʻazallarning barchasi oʻzbek tilida yozilgan. Bundan maʼlum boʻladiki, nomanavis oʻz asarini, yaʼni nomasini fors-tojik tilida tanishtirib, undagi mazmun, gʻoyani oʻzbek tilida yetkazishga harakat qilgan.

Xayoling xayli ey jonim charogʻi,

¹ Shu kitob, 49-bet.

² Shu kitob, 12-bet.

Turur ko‘zumda ko‘nglumda dog‘i.
Yuzung ko‘rar ko‘zumdur gar raqibing,
Ko‘ra olmas oni chiqtek qarog‘i.
Qachon zulfung ko‘ngul birlan tuzalgay,
Kim egridur oning boshtin-ayog‘i.
Fig‘onimni rubob ollig‘a ey do‘st,
Ne etoyin chu eshitmas qulog‘i.
Ko‘rung ko‘nglungda ekmas mehr tuxmin,
Ajab yo‘q tushmadi ekin yarog‘i.
Yuzung gulzoridin yo‘qtur mango rang
Ochilg‘il gah-gahe ey husn bog‘i.
Amiriy ollidin to o‘tti ul zulf,
Nasimidin mushavvashdur dumog‘i¹.

Amiriy “Dahnoma” asarida yorning qiyofasini an’anaviy holda ta’riflab o‘tadi. Noma yozilishi faqat oshiq tomonidan emas, balki ma’shuqa ham nomaga javob tarzida yozilgan misralar mavjud. Bundan ma’lumki, g‘azallarda faqat ma’shuqa ta’rifi emas, balki oshiqning holati ham keltirilgan.

Sango ko‘rguzmagay rux zulfu xolim,
Agar yuz qatla bo‘lsang poymolim.
Meni sen ko‘rmagaysen o‘zga hargiz,
Paritek ko‘zungga uchqay jamolim.
Yuzum oyinasindin gar dam ursang,
Ko‘rungay ko‘zungga gah-gah xayolim,
O‘zungni qilma usru be saru barg,
Kim egilmas sening sori niholim.
Necha po‘bastatek sarbasta so‘zlar,
Ki tutti puch da’vidin malolim.
Meningdek oyu ko‘k ustida yo‘qtur,
Bu kun ko‘rdim ne yerga yetti holim.
Mango ko‘rguzmasun tengri xud ul kun,
Ki tufroq birla bir bo‘lg‘ay zilolim².

XV asrning ikkinchi yarmi va XVI asrlardagi o‘zbek g‘azalnavislari o‘tgan asr g‘azalnavislarining yutuqlaridan foydalangan holda o‘z ijodlarini yanada boyitishga harakat qilishdi. Bulardan XV asrning ikkinchi yarmida ijod qilgan g‘azal mulkining sultoni Mir Alisher Navoiy bo‘lib, uning ijodiga qadar yaratilgan g‘azallarda oshiq, oliyjanob sevgi, ma’shuqa tasvirlangan bo‘lsa-da, ammo oshiq ma’shuqasining barcha zulmlariga chidamli, ko‘nuvchi, ma’shuqa oldida jur’atsiz, faqat o‘z muhabbati bilan kifoyalangan edi. Navoiy g‘azallarida esa oshiq jur’atli, e’tibortalab qiladigan va o‘z sevgisiga javob izlab qadrini poymol qilmaydigan obrazni aks ettirdi. Navoiydan tashqari shu davrning boshqa ijodkorlari ijodida ham bu yangilikni ko‘rish mumkin. Bulardan Sayid Ahmadning “Taashshuqnoma” asarida keltirilgan nomalar ostidagi g‘azallarda ham Navoiy ijodidagi g‘azallar kabi oshiq jasorati, o‘z ma’shuqasiga nisbatan talabchanlik kabi jihatlar mavjud. Sayid Ahmadning “Taashshuqnoma” asariga to‘xtaladigan

¹ Муборак мактублар. Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти. – Тошкент: 1987. 75-бет.

² Shu kitob, 79-bet.

bo‘lsak, bunda asar o‘zining sodda va ravon tili, badiiy kuchi va maftunkorona hamda tasvirlash usulining o‘z o‘rnida ekanligi bilan saviyasi jihatdan kuchli asarlar qatorida turadi. “Taashshuqnoma”da ham boshqa nomalar kabi g‘azal janri keng yoritilgan. Asarda umumiy tarzda barcha nomalardan keyin bittadan jami 10 ta g‘azal keltirilgan. G‘azallarning barchasi o‘zbek tilida yaratilgan. Bu esa uning ijodkorlik qobiliyatining teranligidan dalolatdir. Ya’ni, boshqa asarlardagi keltirilgan g‘azallarda ijodkor o‘z ismini ba’zi hollarda qo‘llagan, asosan oshiq va ma’shuq holati bayon etilgan. Sayid Ahmadning “Taashshuqnoma”sidagi keltirilgan barcha g‘azallar Sayid, Saydi Ahmad, Saydi Ahmadiy, Saydi degan taxalluslarda bitilgan. Masalan,

Vafo borinda ey sho‘xi sumanbar,
Jafo ko‘p qilma oxir, ey sanubar.
Latofat birla nozukluk ichinda,
Belingdur sochu soching mushku anbar.
Agar oh ursam ohim shu’lasindin,
Ezilgay Qof, erigay ko‘hi Xaybar.
Ko‘ngulnung lavhida ishqing sifotin,
Bitibturlar azaldin o‘qub azbar.
Unutmaydur bayon Saydi suyunur,
Necha javru jafo ko‘p qilsa dilbar.¹

Shu o‘rinda aytish joizki, Sayid Ahmadning ijod doirasi qanchalik keng ko‘lamga ega ekanligi va mumtoz adabiyotimizdagi san’atlardan chuqur ma’lumoti borligi ko‘rinib turadi. Sayid Ahmad g‘azallarida oshiq o‘z ma’shuqasini faqatgina ta’riflab qolmasdan, balki uning tabiati, o‘ziga bo‘lgan ishonchini ham ko‘rsata bilgan.

Iqtiboslar/ References/ Kaynaklar/ Сноски:

1. Муборак мактублар. Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти. – Тошкент: 1987.
2. Вис ва Ромин. – Душанбе: 1966.
3. Хоразмий. Муҳаббатнома. – Тошкент: 1959
4. О.Носиров, С.Жамолов, М.Зиёвиддинов. Ўзбек классик шеърини жанрлари. – Т.: Ўқитувчи, 1979.
5. Is’hoqov Y. So‘z san’ati so‘zlari. T.: 2014.
6. Жамолова М. Ўзбек адабиётида нома жанри. – Тошкент: 1992.
7. Orzibekov R. O‘zbek lirik she’riyati janrlari. – Samarqand, 2006.
8. Tohirov S. O‘zbek she’riyatida aruz. – Samarqand: 2010.
9. Holiqulova G. O‘zbek mumtoz she’riyati janrlari. 1-qism. Samarqand: 2017.
10. Ҳожиаҳмедов А. Мумтоз бадийят малоҳати. – Т.: 1999
11. Muminova D. Nomanavislik an’anasi va turkiy she’riyatda lirik janrlar taraqqiyoti (XIV-XV asrlar she’riyati misolida). Filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiya avtoreferati. Samarqand. 2023.

¹ Shu kitob, 127-bet.

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

The scientific journal is based on the decision of the Higher Attestation Commission of the Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan dated May 8, 2024 and numbered 354/5; It is included in the list of scientific publications that are recommended for candidates to receive the Doctor of Philosophy (PhD) and Doctor of Science (DSc) academic degrees in the fields of history and philology to publish their scientific results due to their theses.

**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,

Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

- The article is presented on 8-10 pages;
- Article structure:
 1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
 2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
 3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone number, email address and ORCID number of the author (authors) are indicated in full.
 4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
 5. At the beginning of each article, there should be an annotation in 2 other languages (optionally selected from Uzbek, English, Russian and Turkish) in addition to the language in which the article is written.
 6. The abstract should be no more than 120-150 words.
 7. At the bottom of the abstract, 7-10 keywords should be given that illuminate the content of the article.
 8. The article should be prepared in the following form:
 - a) Introduction;
 - b) Main part;
 - c) Results and Discussions;
 - d) Conclusions;
 - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
 - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
 - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as "Figure". Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
- The topic of the scientific article submitted by the author (or co-authors) must correspond to the journal's columns.
- Articles can be submitted in Uzbek, English, Russian, and all other Turkic languages.
- The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
- Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
- Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
- Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma’rifiy, ilmfanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o’tkazilgan sammitida ko’zda tutilgan o’zaro aloqalarni jadallashtirish bo’yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta’sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e’lon qilishga mo’ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e’tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O’zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

Ilmiy jurnal O’zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAKning 2024-yil 8-maydagi 354/5-sonli rayosat qarori asosida tarix, filologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

JURNAL QUYIDAGI YO’NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari
- ✓ Turkiy tillar dialektologiya
- ✓ Folklorshunoslik
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoslik
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Elektron pochta:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
- 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,5 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
- 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
- 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, Respublika, telefon raqami, elektron pochta manzili va ORCID raqqami to‘liq keltirilishi kerak.
- 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
- 5. Har bir maqola boshida maqola yozilgan tildan tashqari yana 2 tilda (o‘zbek, ingliz, rus va turk tillaridan ixtiyoriy ravishda tanlanadi) annotatsiya bo‘lishi lozim.
- 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
- 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
- 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
 - a) Kirish (Introduction);
 - b) Asosiy qism (Main part);
 - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
 - d) Xulosalar (Conclusions);
 - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
 - f) Havola(snokalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
 - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Muallif (yoki hammualliflar) tomonidan taqdim etilayotgan ilmiy maqola mavzusi jurnal ruknlariga mos kelishi shart.
- Maqolalar o‘zbek, ingliz, rus va barcha turkiy tillarda taqdim etilishi mumkin.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
"ТУРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ"**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

Научный журнал на основании решения Высшей аттестационной комиссии (ВАК) Министерства высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 8 мая 2024 года под номером 354/5; Он включен в перечень научных изданий, рекомендуемых кандидатам на получение ученых степеней доктора философии (PhD) и доктора наук (DSc) в области истории и филологии для публикации своих научных результатов по своим диссертациям.

**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
 1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и снизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа A4.
 2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
 3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, номер телефона, адрес электронной почты и ORCID-номер автора(ов) должны быть указаны полностью.
 4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
 5. В начале каждой статьи, помимо языка, на котором написана статья, должна быть аннотация на 2-х других языках (на выбор – узбекский, английский, русский и турецкий).
 6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
 7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
 8. Статья должна быть подготовлена в виде:
 - a) Вступление (Introduction);
 - b) Основная часть (Main part);
 - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
 - d) Выводы (Conclusions);
 - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
 - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
 - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Тема научной статьи, представленной автором (или соавторами), должна соответствовать рубрикам журнала.
- Статьи могут быть представлены на узбекском, английском, русском и всех других тюркских языках.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекондованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

Bilimsel dergi, Özbekistan Cumhuriyeti Yükseköğrenim, Bilim ve İnovasyon Bakanlığı'na bağlı Yüksek Kabul Komisyonu'nun 8 Mayıs 2024 tarihli ve 354/5 sayılı kararına esasen; tarih, filoloji alanlarında Felsefe Doktoru (Doktora) ve Bilim Doktoru (DSc) akademik derecesini almaya aday kişilerin tezleri dolayısıyla bilimsel sonuçlarını yayınlaması tavsiye edilen ilmî yayınlar listesine dâhil edilmiştir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
 1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütun olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
 2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
 3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon numarası, e-posta adresi ve ORCID numarası eksiksiz olarak verilmeli.
 4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
 5. Her makalenin başında, makalenin yazıldığı dilin yanı sıra 2 dilde de (isteğe bağlı olarak Özbekçe, İngilizce, Rusça ve Türkçe arasından seçilecek) açıklama bulunmalıdır.
 6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
 8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
 - a) Giriş (Introduction);
 - b) Ana bölüm (Main part);
 - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
 - d) Sonuçlar (Conclusions);
 - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
 - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
 - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar "Resim" olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
 - Yazarın (veya ortak yazarların) sunduğu bilimsel makalenin konusu dergi sütunlarıyla örtüşmelidir.
 - Makaleler Özbekçe, İngilizce, Rusça ve tüm Türk dillerinde gönderilebilir.
 - Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
 - Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
 - Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
 - Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

**ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ**

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”**

Muharrir:

Musahhih va texnik muharrir:

Norxo‘ja Choriyev

Rahmatulloh Shokirov

2025-yil 23-iyunda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2025-yil 27-iyunda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturası.

Offset qog‘ozı. Shartlı bosma tabog‘ı –12.5.

Adadı 15 nusxa. Buyurtma № 318

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

ISSN 2992-9229

9 772992 922004